

Критерії сформованості методичної культури магістрантів-вокалістів

Методична культура магістрантів-вокалістів розглядається як одна з найважливіших характеристик фахової підготовки педагога-вокаліста в умовах сучасної мистецько-педагогічної освіти. Для перевірки рівня сформованості методичної культури майбутніх учителів співу запропоновано діагностичний інструментарій і розроблено відповідну систему критеріїв та показників. Виділено спонукальний, інтелектуальний, операційний та результативно-корекційний критерії сформованості методичної культури магістрантів-вокалістів. Спонукальний критерій характеризується професійно значимими потребами фахового зростання майбутнього вчителя співу. Інтелектуальний критерій методичної культури характеризує рівень засвоєння студентами-магістрантами психолого-педагогічних, фахових та методичних знань. Операційний критерій характеризує здатність користуватися власним тезаурусом. Результативно-корекційний критерій стосується готовності до самоаналізу та оцінки вокально-педагогічної діяльності. Пропонується застосовувати три рівні сформованості методичної культури: репродуктивний, конструктивний та творчий. Інструментарієм визначення є спостереження, опитування, виконання практичних, творчих самостійних завдань.

Ключові слова: вокальна підготовка; вчитель музики; система критеріїв; студент магістрант; фахова підготовка.

Трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, мають суттєвий вплив на мистецьку освіту. Протиріччя між соціально-педагогічними потребами в мистецькій освіті молоді та реальною ситуацією висуває необхідність пошуку шляхів ефективнішої підготовки студентів-магістрантів, зокрема формування їхньої методичної культури. Методична культура виступає важливою сутнісною характеристикою професійної діяльності майбутніх фахівців музичного мистецтва, сформованість якої створює можливості для успішної самореалізації, сприяє набуттю способів взаємодії з оточенням, досвіду вирішування і розв'язання педагогічних ситуацій. Попит на методично культурних фахівців мистецької освіти постійно зростає.

Мета цієї розвідки пов'язана з обґрунтуванням діагностичного інструментарію для перевірки рівня сформованості методичної культури магістрантів-вокалістів.

Науково-методичну проблему професійного становлення викладача вивчали В. Орлова, М. Сметанського, Т. Федірчик та ін.; професійно-педагогічну культуру досліджували Ю. Бойчук, І. Княжева, Г. Сотська, Т. Тарасенко та інші; методологічні та технологічні основи підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва описали І. Зязюн, А.Козир, О. Олексюк, О. Отич, В. Орлова, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Хижна та інші; принципи методичної підготовки майбутніх педагогів-музикантів висвітлено у працях Н. Верещагіної, Т. Бодрової, Р.Гургули. Аналіз опрацьованих джерел дозволяє стверджувати, що проблема формування методичної культури студентів-магістрантів залишається недостатньо дослідженою.

Розробка механізму визначення стану сформованості методичної культури студентів-магістрантів в процесі вокальної підготовки потребує з'ясування базових понять, до яких належать «критерій», «показник» та «рівень». Т. Гончаренко, розглядаючи проблему визначення критеріїв, показників та рівнів готовності учителя фізики до проектування навчального процесу, зазначає, що при описі експерименту варто дотримуватися такої послідовності «структура об'єкта чи процесу → критерії → показники → методи виявлення показників» [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу встановити, що поняття «критерій» розглядають як:

- підставу для оцінки, визначення або класифікації чогось [2, с. 588];
- ознаку, на основі якої відбувається оцінка, визначення чи класифікація чого-небудь [5];
- стандарт, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном [1];

- якості, властивості і ознаки об'єкта, що досліджується, які дають змогу оцінити його стан і рівень функціонування та розвитку [6, с. 16].

У довідковій літературі термін «показник» визначається як ознака чого-небудь; явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу; кількісна характеристика властивостей процесу [2, с.1024]. Якщо критерій – це якості та властивості досліджуваного об'єкта, то показники – це міра сформованості того чи іншого показника.

З огляду на те, що критерій можна визначити як сукупність основних показників, які розкривають норму, вищий рівень сформованості відповідної якості, то показник, як компонент критерію, є типовим і конкретним виявом однієї із суттєвих сторін, на підставі якого можна визначити наявність якості, зробити висновок про рівень її сформованості. Його використання допомагає оцінити якість і рівень сформованості методичної культури. Поняття «рівень» визначають як ступінь якості, величина досягнута у чому-небудь; ступінь чиєїсь освіти, культури, підготовки [2, с. 1223], ступінь виявлення показника того чи іншого критерію [3].

Для того щоб перевірити рівень сформованості методичної культури студентів магістрантів, необхідно подати кожен з них у вигляді операційних компонентів. У *Таблиці 1* наведено співвідношення структурних компонентів методичної культури магістрантів-вокалістів з критеріями та їх показниками.

Таблиця 1**Структура методичної культури магістрантів-вокалістів**

КОМПОНЕНТИ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ	КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ
<i>Мотиваційно-потребовий</i>	<i>Спонукальний</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Прагнення до досягнення вокально-виконавської і вокально-педагогічної майстерності ✓ Потреба в самоактуалізації ✓ Інтерес до виконавської та викладацької діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Міра методичної спрямованості студентів-магістрантів ✓ Прагнення до ефективного оволодіння методикою вокального навчання і виховання
<i>Когнітивний</i>	<i>Інтелектуальний</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Психолого-педагогічні знання ✓ Фахові знання ✓ Методичні знання 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ступінь засвоєння системи педагогічних та теоретико-методичних знань ✓ Міра сформованості системи знань з теорії та практик вокального навчання і виховання
<i>Технологічний</i>	<i>Операційний</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Уміння добору доцільного репертуару ✓ Вміння виконавського аналізу вокального твору 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ступінь кваліфікованої орієнтації у вокально-педагогічному репертуарі ✓ Здатність до вокально-педагогічної інтерпретації музичних творів ✓ Володіння навичками вокально-педагогічного аналізу твору
<i>Контрольно-коригуючий</i>	<i>Результативно- корекційний</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Здатність до самоаналізу та адекватної самооцінки результатів діяльності ✓ Готовність до самовдосконалення 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Здатність до адекватної оцінки результатів вокально-педагогічної діяльності на основі самоаналізу ✓ Спроможність оцінити перебіг та результат вокально-виконавської діяльності ✓ Здатність проаналізувати технічні та інтерпретаційні недоліки

У процесі відбору критеріїв і показників сформованості методичної культури магістрантів-вокалістів ми виходили з того, що вони повинні відображати специфіку методичної культури майбутнього викладача вокалу як цілісного утворення, у єдності та взаємозв'язку структурних компонентів: мотиваційно-потребового, когнітивного, технологічного та контрольного-коригуючого.

У результаті аналізу джерельної бази наукової літератури та досвіду практичної діяльності, відповідно до структури методичної культури студентів-магістрантів (майбутніх викладачів вокалу) виділяємо спонукальний, інтелектуальний, операційний та результативно-корекційний критерії (див. табл.1), які дадуть змогу визначити рівень сформованості методичної культури студентів-магістрантів у процесі вокальної підготовки.

Спонукальний критерій методичної культури студентів-магістрантів характеризується професійно значимими потребами фахового зростання, можливістю підвищення свого статусу, сформованими методичними установками щодо вокально-педагогічної діяльності; виявленням інтересу до вирішення методичних завдань. Показниками спонукального критерію сформованості методичної культури студентів-магістрантів виступають:

- методична спрямованість студентів-магістрантів;
- прагнення до ефективного оволодіння методикою вокального навчання і виховання.

Засіб діагностики: опитування.

Інтелектуальний критерій методичної культури характеризує рівень засвоєння студентами-магістрантами психолого-педагогічних, фахових та методичних знань. Цей критерій вимірюється такими показниками:

- ступінь засвоєння системи педагогічних та теоретико-методичних знань;
- міра сформованості системи знань з теорії та практики вокального навчання і виховання.

Засобами діагностики виступатимуть: анкетування, письмова діагностична робота.

Операційний критерій методичної культури студентів-магістрантів характеризує здатність використовувати тезаурус знань у процесі вирішення методичних завдань. Показниками критерію є:

- ступінь кваліфікованої орієнтації у вокально-педагогічному репертуарі;
- здатність до вокально-педагогічної інтерпретації музичних творів;
- володіння навичками вокально-педагогічного аналізу твору.

Засобами діагностики виступатимуть анкета, спостереження під час науково-педагогічної (асистентської) практики.

Результативно-корекційний критерій методичної культури студентів-магістрантів характеризує здатність до самоаналізу й самооцінки власної вокально-педагогічної діяльності та інших, а також зумовлює розкриття ресурсів розвитку через самовдосконалення.

Показниками критерію є:

- здатність до адекватної оцінки результатів вокально-педагогічної діяльності на основі самоаналізу;
- спроможність оцінити перебіг та результат вокально-виконавської діяльності;
- здатність проаналізувати технічні та інтерпретаційні недоліки.

Засобами діагностики виступатиме опитування.

Розробка й діагностика критеріїв та показників методичної культури студентів-магістрантів безпосередньо пов'язана із встановленням рівнів її сформованості. Виходячи з логіки дослідження, на нашу думку, є доцільним виділення трьох рівнів сформованості методичної культури: репродуктивного, конструктивного та творчого.

Інструментарієм для визначення рівня сформованості кожного із показників зазначених критеріїв сформованості методичної культури студентів-магістрантів є: спостереження, опитування, виконання практичних, творчих, самостійних завдань.

Окреслимо детальніше сутність кожного рівня сформованості методичної культури студентів-магістрантів – майбутніх викладачів вокалу.

Репродуктивний рівень сформованості (60-74 балів) характеризується:

- *за спонукальним критерієм:* незначним ступенем спрямованості студентів на методичну діяльність в процесі вокальної підготовки; недостатньо стійкого інтересу до виконавської та викладацької діяльності; середнім рівнем потреби досягнення вокально-виконавської і вокально-педагогічної майстерності;

- *за інтелектуальним критерієм:* середній ступінь сформованості інтегративних психолого-педагогічних (педагогіки, психології, фізіології), фахових (історії зарубіжної і вітчизняної музики, історії вокального мистецтва, сольфеджіо, гармонії), методичних (методики навчання за кваліфікацією вокал) знань і вмінь; середній рівень загального інтелектуального розвитку в галузі вокального виконавства та вокальної педагогіки, слабка ерудованість та здатність емоційно сприймати вокальне мистецтво; початкова міра сформованості системи знань з теорії та практики вокального навчання і виховання для розуміння принципів роботи з дитячими та дорослими голосами;

- *за операційним критерієм:* нездатність укласти вокально-дидактичний матеріал для комплексного формування вокально-технічних і артистичних навичок особистості в процесі вокального навчання (лише за допомоги викладача); низький ступінь здатності до вокально-педагогічної інтерпретації музичних творів (тільки на основі готових зразків-описів); не вміня проаналізувати вокальний твір та виявити складні місця для виконання;

- *за результативно-корекційним критерієм:* неадекватна оцінка результатів вокально-педагогічної діяльності, неефективна організація педагогічного спілкування з приводу творчого опрацювання авторського тексту вокального твору; неемоційне відтворення емоційно-образного змісту вокального твору; задовільний рівень здатності аналізувати особисті технічні та інтерпретаційні недоліки.

Конструктивний рівень сформованості (75-89 балів) характеризується:

- *за спонукальним критерієм:* достатнім ступенем спрямованості студентів на методичну діяльність в процесі вокальної підготовки; достатньо стійким інтересом до виконавської та викладацької діяльності; достатній рівень вокально-виконавської і вокально-педагогічної майстерності;

- *за інтелектуальним критерієм:* переважно достатнім, а за деякими аспектами, середнім ступенем сформованості інтегративних психолого-педагогічних (педагогіки, психології, фізіології), фахових (історії зарубіжної і вітчизняної музики, історії вокального мистецтва, сольфеджіо, гармонії), методичних (методики навчання за кваліфікацією «вокал») знань і вмінь, оперування ними в процесі вокально-педагогічної діяльності, завдяки достатньому рівню загального інтелектуального розвитку в галузі вокального виконавства та вокальної педагогіки, здатності емоційно сприймати вокальне мистецтво такі студенти впроможі застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях, намагаються аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки; міра сформованості системи знань з теорії та практик вокального навчання і виховання таких студентів-магістрантів є достатньою для розуміння принципів роботи з дитячими та дорослими голосами;

- *за операційним критерієм:* студенти-магістранти здатні укласти вокально-дидактичний матеріал для комплексного формування вокально-технічних і артистичних навичок особистості в процесі вокального навчання; в процесі вокально-педагогічної інтерпретації музичних творів виявляють вміння аналізувати й систематизувати художню інформацію, використовують загальновідомі факти із самостійною і правильною аргументацією;

- *за результативно-корекційним критерієм:* адекватна оцінка результатів вокально-педагогічної діяльності, продуктивно організують педагогічне спілкування з приводу творчого опрацювання авторського тексту вокального твору; виявляють ініціативність в процесі вербальної передачі емоційно-образного змісту вокального твору; здатні

проаналізувати особисті технічні та інтерпретаційні недоліки, але при цьому потребують незначні корективи з боку викладача.

Творчий рівень сформованості (90-100 балів) характеризується:

- *за спонукальним критерієм:* високим ступенем спрямованості студентів-магістрантів на методичну діяльність в процесі вокальної підготовки; максимально вираженим інтересом до виконавської та викладацької діяльності; високим рівнем вокально-виконавської і вокально-педагогічної майстерності;

- *за інтелектуальним критерієм:* глибоким та системними психолого-педагогічними (педагогіки, психології, фізіології), фаховими (історії зарубіжної і вітчизняної музики, історії вокального мистецтва, сольфеджіо, гармонії), методичними (методики навчання за кваліфікацією (вокал)) знаннями, студенти-магістранти вміють застосовувати їх для виконання творчих завдань в процесі вокально-педагогічної діяльності, завдяки високому рівню загального інтелектуального розвитку в галузі вокального виконавства та вокальної педагогіки, здатності аргументовано застосовувати засвоєний матеріал у різних ситуаціях, впроможі аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки; міра сформованості системи знань з теорії та практик вокального навчання і виховання таких студентів-магістрантів дозволяє встановлювати і розв'язувати проблеми в процесі роботи з дитячими та дорослими голосами;

- *за операційним критерієм:* студентам-магістрантам не складає труднощів підбір вокально-дидактичного матеріалу для комплексного формування вокально-технічних і артистичних навичок особистості в процесі вокального навчання; під час вокально-педагогічної інтерпретації музичних творів самостійно аналізують та систематизують художню інформацію, використовують загальновідомі факти із самостійною і правильною;

- *за результативно-корекційним критерієм:* професійно-педагогічна ерудованість та здатність адекватної оцінки результатів вокально-педагогічної діяльності, оперативно організують педагогічне спілкування з приводу творчого опрацювання авторського тексту вокального твору; ініціативні в процесі вербальної передачі емоційно-образного змісту вокального твору; здатні самостійно аналізувати технічні та інтерпретаційні недоліки.

У підсумку зазначимо, що запропоновані критерії (спонукальний, інтелектуальний, операційний, результативно-корекційний) діагностування сформованості методичної культури магістрантів-вокалістів дозволять об'єктивно оцінити її рівень, а також визначити які саме методичні знання, навички, уміння і здатності потребують поглиблення та розвитку. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальша розвідка полягає у розробленні діагностичної методики з виявлення стану сформованості методичної культури студентів-магістрантів у процесі вокальної підготовки.

Література

1. Багрій В. Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". – № 6. – Хмельницький, 2012. – С. 10-14.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Гончаренко Т. Л. Критерии, показатели и уровни готовности учителя физики к проектированию учебного процесса // Вестник Алтайской государственной педагогической академии. – 2012. – №13. – С. 33–40.
4. Мацко Л. А., Пришак М. Д., Первушина Т. В. Основи психології та педагогіки. Лабораторний практикум [Електронний ресурс]. – URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/1prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki_labpraktik/index.html
5. Сущность и содержание этнопедагогической компетентности будущего педагога в контексте поликультурного образовательного пространства / В.А. Комелина, Д.А. Крылов, С.Ю. Лаврентьев, А. Р. Жидик // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – URL: <http://www.scienceeducation.ru/118-14464>

6. Танська В. В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти». – Житомир, 2006. – 20 с.

Про автора:

Гаснюк Вероніка Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки музичної освіти і виконавської підготовки, Мукачівський державний університет (89600, Мукачево, Україна); **ORCID: 0000-0001-9932-0669**, veronikagas@ukr.net

Hasnyuk V. V.

Criteria of maturity methodical culture of masters-vocalists

Relevance of the study. The contradiction between the socio-pedagogical needs of young people arts education and its real status calls for the search new effective ways solving the issues of students-masters' training in higher school.

Literature Review. The issue of teachers' education were studied by the follow scholars: V. Orlov, M. Smetanskyu, T. Fedirchuk, etc. The problem of professional and pedagogy culture has been studied by: Yu. Boychuk, I. Knyazheva, G. Sotska, T. Tarasenko and others. The principles of methodological training of upcoming music teachers were covered by N. Vereshchahina, T. Bodrova, R. Hurhula.

Purpose of the study is to define and scientifically substantiate indicators and levels of methodological culture of masters-vocalists in higher training.

Methodology. The following methods of theoretical research have been used: the analysis of scientific literature, synthesis, systematization, generalization.

Results. Is distinguished the motivational, intellectual, operational as well as high-performance and corrective criteria, which will enable to determine the level of methodological culture of Master's degree students in the process of singing training. The motivational criterion is characterized by professionally significant needs for further advancement. The intellectual criterion characterizes the acquisition level of psychological and pedagogy knowledge. The operational criterion characterizes the ability to use the thesaurus of knowledge in the process of methodological problems-solving. The high-performance and corrective criterion characterizes the ability to self-analysis and self-assessment of own vocal and pedagogical activity. It is expedient to single out three levels of methodological culture maturity: reproductive, constructive and creative. The analysis tools of determination are: observation, survey, implementation of practical, creative and independent tasks.

Conclusions. Thus, the determined criteria for diagnosis of formed methodical culture of masters-vocalists will allow estimating its level objectively. It helps to determine which methodological knowledge, skills and abilities are necessitate to development for further conceptualisation.

Keywords: criteria system; music teacher; professional training; student undergraduate; vocal training.

References

1. Bahrii V. N. Kryterii ta rivni sformovanosti profesiinykh umin maibutnykh sotsialnykh pedahohiv [Criteria and levels of formation of professional skills of upcoming social educators]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina"*, Issue 6. Khmelnytskyi, 2012, pp. 10-14. (in Ukrainian)
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language (with additional and additional materials)]. Ed. by V.T. Busel. Kyiv; Irpin, 2005. 1728 p. (in Ukrainian)
3. Goncharenko T.L. Kriterii, pokazateli i urovni gotovnosti uchitelya fiziki k proektirovaniyu uchebnogo protsessa [Criteria, indicators and levels of readiness of the teacher of physics to projective the educational process]. *Vestnik Altayskoy gosudarstvennoy pedagogicheskoy akademii*. 2012. No 13, pp. 33-40. (in Russian)
4. Matsko L.A., Pryshchak M.D. & Pervushyna T.V. Osnovy psykholohii ta pedahohiky. Laboratornyi praktykum [Fundamentals of psychology and pedagogy. Laboratory Workshop]. Electronic resource. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/11prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki_labpraktik/index.html (in Ukrainian)
5. Komelina V.A., Krylov D.A., Lavrentev S.Yu. & Zhidik A.R. (2014) Sushchnost i sodержanie etnopedagogicheskoy kompetentnosti budushchego pedagoga v kontekste polikulturnogo obrazovatel'nogo

prostranstva [The essence and ethnopedagogical competence content of upcoming teacher in the context of multicultural educational space]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya*. 2014. URL: <http://www.scienceeducation.ru/118-14464> (in Russian)

6. Tanska V.V. *Pidhotovka maibutnoho vchytelia biolohii do ekolohichnoi osvity starshoklasnykiv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 «teoriia i metodyka profesiinoi osvity»* [Training of upcoming biology teachers for environmental education of pupils in school : Abstract thesis Ph.D. (Pedagogical Sci.)]. Zhytomyr, 2006. 20 p. (in Ukrainian)

About the author:

Hasnyuk Veronika Vasylivna, Candidate of Pedagogy (Ph.D.), Associate Professor at the Department of Music Education and Performing Arts, Mukachevo State University (89600, Mukachevo, Ukraine);
ORCID: 0000-0001-9932-0669, veronikagas@ukr.net